Qorti tal-Appell Kriminali

Onor. Imhallef Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Dip Matr., (Can)

Appell Nru: 452/2021

Il-Pulizija

(Spettur Sarah Kathleen Zerafa)

vs.

Yarik Farrugia

Illum, 24 ta' Frar 2022

Il-Qorti,

Rat l-akkuzi dedotti kontra Yarik Farrugia ta' 21 sena, iben Jason Farrugia u Frances Anne xebba Magro u li joqghod gewwa Unit 1, Blk F, Fl5, Triq Guze' D'Amato, Paola u detentur tal-karta ta' l-identita' bin-numru 139397 M, akkuzat quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) talli:

Nhar t-8 ta' Marzu 2019 ghall-habta tal-hamsa u nofs ta' filghaxija (17:30hrs) gewwa Triq Santa Marija, Tarxien,

1. Minghajr il-hsieb li joqtol jew li jqieghed il-hajja ta' haddiehor f'periklu car, ikkaguna hsara fil-gisem ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Nathaniel Attard hekk kif gie ccertifikat minn Dr. Francesca Akanji numru ta' registrazzjoni 3593 mic-centru tas-sahha ta' Paola.
2. Fl-istess data, hin, lok u cirkostanzi volontarjament ksirt il-paci pubblika u/jew l-bon ordni b`ghajjat u/jew glied;

Il-Qorti giet mitluba sabiex tipprovdi ghas-sigurta ta' Nathaniel Attard u/jew persuni ohra billi jigu applikati l-provedimenti ta l-artikolu 412C tal-kap 9 tal-Ligijiet ta Malta;

Il-Qorti giet ukoll mitluba li f'kas ta' htija jigu applikati l-provedimenti ta l-artikoli 382A u 383 tal-kap 9 tal-Ligijiet ta Malta.

Il-Qorti hija finalment mitluba li f'kaz ta' htija, minbarra li tinflingi l-pieni stabbiliti mill-Ligi, tordna lill-imsemmi Yarik Farrugia biex ihallas l-ispejjez li ghandhom x'jaqsmu mal-hatra tal-esperti, jekk ikun il-kaz, kif provdut fl-Artikolu 533 tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) tat-30 ta' Novembru, 2021, fejn il-Qorti wara li rat l-artikoli 17, 31, 214, 215, 216- (1) (b), 338 (dd), 382 A, 383, 412 C u 533 tal-Kodici Kriminali, Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta ssib lil Yarik Farrugia hati ta' l-imputazzjonijiet kollha dedotti kontrih u ikkundannatu prigunerija ta' **sitt (6) xhur prigunerija**, li b'applikazzjoni tal-artikolu 28 A tal-Kodici Kriminali gew sospizi ghal zmien sentejn snin (2) millum.

Il-Qorti, a tenur tal-Artikolu 28 A (4) tal-Kodici Kriminali, spjegat lill-hati bi kliem car ir-responsabbilita' tieghu taht l-Artikolu 28 B tal-Kodici Kriminali jekk huwa jikkommetti, matul il-perjodu operattiv ta' din is-sentenza, reat li ghalih hemm piena ta' prigunerija.

Il-Qorti wara li rat l-Artikoli 383 tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta, sabiex tipprovdi ghas-sigurta` pubblika, qieghdet lill-hati Yarik Farrugia taht obbligazzjoni tieghu personali ghal perjodu ta` sena taht penali ta` elf ewro (€1,000).

Il-Qorti wara li rat l-artikolu 382 A tal-Kodici Kriminali ordnat l-hrug ta' **Ordni ta' Trazzin** kontra l-hati a favur ta' Nathaniel Azzopardi ghal perjodu ta' tlett snin mid-data tar-remissjoni tal-piena u li ghandha taghti effett ghal kull ma hemm imsemmi fl-

artikolu 412 C (3) (6) (8)-(11) tal-Kodici Kriminali li ghandhom japplikaw *mutatis mutandis.*

Inoltre peress li l-Qorti tqis li f'dan il-kaz hemm lok li jigi mahrug ordni ta' trattament fil-konfront tal-imputat u li permezz tieghu huwa jkun jista' jigi mghejjun jeghleb diffikutajiet tieghu ghar-rigward l-emozzjonijiet tieghu, il-Qorti wara li rat l-Artikolu 412 D tal-Kodici Kriminali qieghdet lill-hati taht ordni ta' trattament ghal perjodu u ta' sentejn millum u dan skont il-kondizzjonijiet li jinsabu fid-digriet anness ma din is-sentenza u li jaghmel parti integrali minnha. Il-Qorti iddikjarat li ghamlet din l-ordni ta' trattament wara li hija spjegat lil hati bi kliem car u li jinftiehem il-konsegwenzi li jitnisslu minn ordni ta' trattament kif ukoll ir-responsabblita tieghu naxxenti mill-istess kif ukoll il-konsegwenzi li jitnisslu f'kaz li huwa ma joqghodx ghall-kondizzjonijiet imsemmija fl-ordni ta' trattament.

Il-Qorti wara li rat l-artikolu 533 tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta ordnat lill-hati Yarik Farrugia jhallas lir-Registratur l-ispejjez globali ta' sebgha mija, tlieta u tlettin Ewro u tmienja u tlettin centezmu (**€733.38)** rapprezentanti l-ispejjez tal-espert mahtur it-tabib Dr. Mario Scerri fis-somma ta' mitejn u tnejn u sittin Ewro u hamsin centezmu (€262.50)[1] u l-espert Dr. Steven Farrugia Sacco fis-somma ta' erba mija u sebghin Ewro u tmienja u temenin centezmu (€470.88).[2]

Il-Qorti ordnat li kopja ta' din is-sentenza tigi kkomunikata lir-Registratur tal-Qorti.

Rat ir-rikors tal-appellanti **Yarik Farrugia** minnhu pprezentat fis-17 ta' Dicembru, 2021, fejn talab lil din il-Qorti sabiex joghgobha THASSAR U TIRREVOKA s-sentenza appellata billi TIDDIKJARA li l-istess sentenza hija nulla, u b'hekk TORDNA illi l-atti kollha ghandhom jergghu jigu rimessi quddiem il-Qorti tal-Magistrati ghas-smiegh mill-gdid taghhom, u dan sabiex l-appellant ma jigix mcahhad mill-beneficcju tad-

[1] Folio 104 ta' l-atti processwali
[2] Folio 128 ta' l-atti processwali

doppio esame; fin-nuqqas li tilqa' din it-talba, l-appellant jitlob lil din l-Onorabbli Qorti jogghobha tirrevoka s-sentenza appellata billi thassaraha u tirrevokaha fejn sabitu hati tal-imputazzjonijiet migjuba kontrih, u minnflok tiddikjarah mhux hati taghhom u konsegwentement tilliberah minn kull imputazzjoni,htija u piena jew alternattivament, sussidjarjament tirriforma s-sentenza appellata inkwantu ghal piena inflitta, u dan billi timponi piena aktar ekwa u gusta ghac-cirkostanzi tal-kaz odjern;

Rat illi l-aggravju huwa car u manifest u jikkonsisti fis-segwenti.

A. Illi, stante lill-Magistrat li ggudikat il-kaz ma kinitx l-istess li semghet id-deposizzjonijiet tal-maggioranza tax-xhieda li xehdu *viva voce* quddiem il-Qorti u stante lill-partijiet qatt ma ezentaw l-istess Qorti milli taghmel dan, **in-nullita` tas-sentenza;**

B. Illi, minghajr pregudizzju ghal dak hawn fuq suespost, l-Ewwel Qorti ghamlet apprezzament zbaljat tal-provi prodotti quddiemha *stante* **li ma setghet qatt ikollha livell ta' prova sal-konvinciment morali tal-imputazzjonijiet migjuba kontra l-appellant** u dan ghaliex il- provi mressqa mill-Prosekuzzjoni kienu jaqghu 'il boghod mill-grad rikjest mill-ligi;

C. Illi dejjem minghajr pregudizzju ghas-suespost, **il- piena erogata fil-konfront tal-appellant u dan ghaliex il-piena fil-konfront tieghu hija wahda eccessiva**;

D. Illi dejjem minghajr pregudizzju ghas-suespost, **l-ispejjez peritali ma setghux jigu sopportati mill-appellant stante li f'dan il-kaz il-Pulizija ma mexxewx *ex officio***;

A. In-Nullita` tas-Sentenza

Illi dan il-kaz kien beda jinstema' mil-lum Imhallef (gia` Magistrat) Aaron Bugeja, izda meta l-istess gie elevat fil-gudikatura din il-kawza giet assenjata lill-Magistrat Nadine

Lia nhar il-10 ta' Mejju 2019 mill-Prim Imhallef Emeritus Dr. Joseph Azzopardi. Illi ghalhekk harsa lejn l-atti jirrizulta illi hafna mix-xhieda okulari ddeponew quddiem gudikant kompletament differenti. Illi l-Ewwel Qorti kif komposta mill-Magistrat illi ggudikat dan il-kaz, qatt ma talbet l-ebda ezenzjoni sabiex ma tismax ghal darb'ohra lil dawn ix-xhieda anzi fis-sentenza taghha taghmilha cara illi hija "rat it-traskrizzjonijiet tax-xhieda u tas-sottomissjonijiet li nstemghu quddiem il-Qorti kif kienet diversament preseduta qabel din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif illum preseduta."

Illi il-fatt illi l-Qorti ma semghetx uhud mix-xhieda viva voce twassal ghal ksur tal-artikolu 646 (1) tal-Kapitolu 9 tal-ligijiet ta' Malta. Dan iktar u iktar jinghad konsiderando li s-sentenza li inghatat kienet ibbazzata fuq il-kredibbilta' o meno ta' xhieda li ddeponew, u multo magis l-ewwel Qorti ghamlet osservazzjonijiet fis-sentenza taghha li kienu jinkombu fuq ix-xhieda ewlenija f'dan il-kaz u fuq il-kredibbilta' taghhom. Ghaldaqsant l-appellant jissotometti li ssentenza moghtija kienet mankanti ghal kollox minn rekwizit essenzjali u obbligatorju li jincidi fuq is-sustanza tal-proceduri kollha adoperata mill-ewwel Qorti u li b'hekk twassal ghan-nullita' tas-sentenza moghtija.

lli in sostenn ta' dan l-aggravju, l-artikolu 646 (1) tal-Kodici Kriminali jinqara kif gej:

1) Bla hsara tad-disposizzjonijiet li gejjin ta' dan l-artikolu, ix-xhieda ghandhom **dejjem** jigu ezaminati fil-qorti u viva voce.

Kwindi filwaqt li l-Qorti mijiex obbligata li tisma kull xhud mill-gdid specjalment jekk ikunu xhieda li sempliciment jikkonfermaw l-awtenticita' ta' dokumenti jew il-verita' ta' l-istess, sabiex jigi stabbilit jekk xhud hux kredibbli jew le, id-deposizzjoni trid issir viva voce ad validatem quddiem il-gudikant li finalment ser jiggudika l-fatti, salv l-eccezzjonijiet imsemmijin fis-subartikolu (2) tal-aritkolu 646 tal-Kodici Kriminali.

Dan l-ezercizzju huwa essenzjali sabiex il-gudikant ikun jista jasal ghall-gudizzju xieraq kif mistenni minnu wara li jezamina l-komportament tax-xhud fuq il-pedana tax-xhieda u mhux sempliciment jaqra traskrizzjoni tad-deposizzjoni ta' dak li jkun li mhux necessarjament tirrispekkja kelma b'kelma dak li jkun qal u li f'ebda mod mhi ser taghti hjiel tal-komportament tax-xhud waqt id-deposizzjoniet tieghu. Effettivament dan huwa obbligu tal-gudikant li jkun, fid-dawl tal-artikolu 637, 638 u 639 tal-Kodici Kriminali li jittrattaw l-kreddibilta' tax-xhud li jkun li semmai ghandha tigi determinata minn min ghandu jiggudika l-fatti u dan 'billi jittiehed qies tal-imgieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xiehda ghandhiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi ohra tax-xiehda tieghu, u jekk ix-xiehda hix imsahha minn xiehda ohra, u tac-cirkostanzi kollha tal-kaz'[3]

Illi dan il-principju u din l-interpretazzjoni giet ikkristalizzata fis-sentenza **Pulizija vs Joseph Bartolo** deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Inferjuri) mill-Prim Imhallef Emeritus Vincent Degaetano fid-9 ta' Settembru 1999 fejn ex officio il-Qorti annullat sentenza ta' Qorti tal-Magistrati bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali peress illi l-gudikant kien sab htija kontra l-appallant minghajr ma qatt sema provi u wara li strahet interament fuq traskrizzjonijiet ta' deposizzjonijiet ta' xhieda (bhal f'dan il-kaz). Effettivament in sostenn ta' dak kollu enuncjat f'dan l-appell din is-sentenza tghid is-segwenti:

3. Il-Qorti tal-Magistrati bhala qorti ta' prim istanza kienet obbligata li tisma' "fil-qorti u viva voce" (Art. 646(1) tal-Kap. 9) ix-xhieda mressqa kemm mill-prosekuzzjoni kif ukoll mid-difiza. Dan isir sabiex il-gudikant -- f'dan il-kaz il-magistrat li jippronunzja s-sentenza -- jaghmel il-valutazzjoni tieghu tal-provi skond l-Artikoli 637, 638 u 639 tal-Kodici Kriminali, u, billi japplika l-ligi ghall-fatti kif jirrisultawlu, jiddeciedi dwar il-htija o meno tal-imputat. Wiehed mill-kriterji l-aktar importanti sabiex il-gudikant jasal ghall-konkluzzjoni tieghu dwar x'jemmen jew x'ma jemminx minn dak li jghid xhud hu dak ta' "l-imgieba, kondotta u karattru tax-xhud" (Art. 637) minn fuq il-pedana taxxhieda. Biex dan il-kriterju jkun jista' jigi applikat

[3] Artikolu 637 tal-Kap 9

hu evidenti li l-magistrat ghandu jisma' b'widhejh u jara b'ghajnej lix-xhud jiddeponi. Naturalment il-ligi tipprovdi wkoll ghal certi eccezzjonijiet fejn il-gudikant, anke fil-Qorti tal-Magistrati bhala qorti ta' prim istanza, jista' joqghod fuq deposizzjonijiet migjuba bil-miktub, bhal, per ezempju, fil-kaz ta' certifikati ta' tobba akkumpanjati minn affidavit (Art. 646(7)). Pero' r-regola hi li l-gudikant tal-prim istanza ghandu jisma' hu ixxhieda biex ikun verament f'posizzjoni li jaghti gudizzju skond il-ligi. Il-posizzjoni hi differenti meta l-Qorti tal-Magistrati ma tkunx qed tagixxi bhala qorti ta' prim istanza, jew meta tkun qed tagixxi bhala Qorti Istruttorja biex tiddeciedi biss jekk hemmx kaz prima facie skond l-Artikolu 401(2) talKap. 9, jew meta tkun qed tagixxi bhala Qorti Rimandanti fi proceduri ta' estradizzjoni. Kwantu ghal din il-Qorti, cioe' ghall-Qorti ta' l-Appell Kriminali, il-posizzjoni dwar is-smigh ta' xhieda giet imfissra b'mod car fis-sentenza preliminari tat-23 ta' Lulju, 1999 fil-kawza fl-ismijiet Il-Pulizija v. Bartolomeo Micallef u Isabella Micallef, ghal liema sentenza qed issir referenza a skans ta' ripetizzjoni

4. Fil-kaz in dizamina, il-magistrat li ppronunzja s-sentenza ma sema' xejn mill-provi, izda qaghad esklussivament fuq dak li nstema' minn magistrat iehor u gie traskritt. F'dan il-kaz ma kienx hemm il-problema li xi xhieda lehqu mietu jew hallew Malta jew ma setghux jinsabu, f'liema ipotesi wiehed seta' japplika (anke b'analogija ghal dak li jirrigwarda x-xhieda li nsetmghu mill-qorti bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali) id-disposizzjoni tal-proviso tas-subartikolu (2) tal-imsemmi Artikolu 646

5. Kif gie osservat minn din il-Qorti fis-sentenza moghtija fit-2 ta' Settembru, 1999 fl-ismijiet IlPulizija v. Helga D'Alessandro, in-nuqqas tal-gudikant li jisma' l-provi quddiem il-Qorti Inferjuri jammonta ghal aktar minn semplici nuqqas ta' formalita', sostanzjali jew xort'ohra, fis-sens tassubartikolu (3) tal-Artikolu 428 tal-Kodici Kriminali. Tali nuqqas jincidi fuq is-sustanza talprocedura kollha adoperata mill-ewwel qorti. Minkejja dan, din il-Qorti hi tal-fehma li l-konsegwenza ghandha tkun l-istess bhalma jipprovdi l-imsemmi subartikolu.

Illi fil-kaz mertu ta' dan l-appell, ix-xhieda okulari kwazi kollha inkluz dawk li a bazi taghhom inghatat is-sentenza xhedu viva voce quddiem l-ex Magistrat illum Imhallef Aaron Bugeja u mhux quddiem il-Magistrat Nadine Lia. Dan iffisser li finalment min

iggudika l-kaz qatt ma semghet dawn ix-xhieda viva voce, importanti o meno, u ulterjorment, taghat sentenza fejn sabet il-htija fl-appellant. Allura kien hemm l-obbligu legali fuq il-Magistrat Lia li tisma' l-provi essenzjali jekk mhux kollha mill-gdid biex b'hekk tkun f'posizzjoni tagixxi ai termini tal-artikoli 637 et seq, fejn l-osservazzjoni ta' dawn id-disposizzjonijiet huma essenzjali ghall-ghoti ta' sentenza xierqa u mhux vizzjata f'ebda mod.

Illi kwindi, in vista ta' dan in-nuqqas u anki fid-dawl tas-sentenza hawn fuq ikkwotata, din il-Qorti ghandha tannulla din is-sentenza u terga' tirrimetti l-atti lura quddiem l-Ewwel Qorti sabiex l-appellant ma jigix privat mill-beneficcju tad-doppio esame.

B. Apprezzament Zbaljat tal-Provi Mressqa

i. Principji Generali

Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost jigi umilment sottomess bid-dovut rispett illi, l-Ewwel Onorabbli Qorti ghamlet apprezzament zbaljat tal-provi migjuba quddiemha stante illi kien hemm diversi punti illi l-Ewwel Qorti ghazlet illi jew tinjorahom jew ma temminihomx jew inkella tassumihom minghajr ebda prova.

Illi preliminarjament jibda biex jinghad illi l-appellant ma ghandu ghalfejn jipprova xejn jew iressaq xi prova sabiex jipprova l-innocenza tieghu; filwaqt illi kif tiddetta l-Ligi u *del resto*, anke' jghalmuna l-Qrati taghna, hija l-Prosekuzzjoni li trid tipprova l-kaz taghha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raguni, w cioe *beyond reasonable doubt*, li tfisser li l-grad ta' buon sens jew ghaqal li jwassal gudikant sabiex jaqbel mat-tezi taghha u cioe' tal-Prosekuzzjoni.

Huwa l-oneru tal-Prosekuzzjoni li tressaq l-ahjar provi sabiex tikkonvinci lill-Qorti li l-akkuzi addebitati lill-imputat huma veri w dan ghaliex kif jghid il-Manzini fil-ktieb tieghu Diritto Penale Vol. III Kap IV pagna 234, Edizione 1890:-

"Il cosi` detto onero della prova, cioe` il carico di fornire, spetta a chi accusa – onus probandi incumbit qui osservit."

Huwa minnu, li jekk il-Qorti hija rinfaccjata b'zewg verzjonijiet konfliggenti, ghandha tillibera, stante li tali konflitt ghandu jmur a beneficcju tal-imputata. Pero' huwa veru wkoll kif gie deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-dsatax (19) ta' Mejju, 1997, fil-kawza fl-ismijiet <u>Il-Pulizija vs Graham Charles Ducker</u>:

"It is true that conflicting evidence per se does not necessarily mean that whoever has to judge may not come to a conclusion of guilt. Whoever has to judge may, after consideration of all circumstances of the case, dismiss one version and accept as true the opposing one."

F'dan ir-rigward issir referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-5 ta' Dicembru, 1997 fil-kawza fl-ismijiet Il-Pulizija v Peter Ebejer, fejn il-Qorti fakkret li l-grad ta' prova li trid tilhaq il-Prosekuzzjoni hu dak il-grad li ma jhalli ebda dubju dettat mir-raguni u mhux xi grad ta' prova li ma jhalli ebda ombra ta' dubbju. Id-dubbji ombra ma jistghux jitqiesu bhala dubbji dettati mir-raguni. Fi kliem iehor, dak li l-gudikant irid jasal ghalih hu, li wara li jqis c-cirkostanzi u l-provi kollha, u b'applikazzjoni tal-buon sens tieghu, ikun moralment konvint minn dak l-fatt li trid tipprova l-Prosekuzzjoni.

L-obbligu li tipprova l-htija tal-akkuzati irid ikun assolut, oltre kull dubju dettat mir-raguni u f'kaz li jkun hemm xi dubju ragonevoli, il- Prosekuzzjoni tigi kunsidrata li ma ppruvatx il-kaz taghha ta' htija u ghalhekk il-Qorti hija obbligata li tillibera. Illi fl-umli fehma tal-appellant, u dan anke kif spjegat aktar fid-dettall f'dan ir-rikors, il-Prosekuzzjoni naqset illi tipprova l-kaz taghha lil hinn min kull dubju dettat mir-

raguni, u ghalhekk l-Ewwel Qorti kellha tillibera lil appellant anke fuq nuqqas ta' provi.

ii. L-offiza fuq il-persuna ta' Nathaniel Attard ma kinitx wahda gravi

Illi, preliminarjament, jibda biex jinghad illi l-appellant huwa tal-umli fehma lill-Ewwel Onorabbli Qorti ma setghet qatt sabet il-htija fl-ewwel imputazzjoni stante lill-offiza fuq il-persuna ta' Nathaniel Attard ma gietx pruvata sal-grad rikjest mill-ligi.

Id-disposizzjoni 216 (1) (b) tghid hekk:

216. (1) L-offiza fuq il-persuna hija gravi, u ghaliha tinghata l-piena ta' prigunerija minn sena sa seba' snin –

(b) jekk iggib mankament jew sfregju fil-wicc, fil-ghonq jew f'wahda mill-idejn tal-offiz;

Illi jidher car illi mid-deposizzjoni tat-tabiba li ezaminat lill-parte civile a tempo vergine u kif ukoll tal-espert tal-Qorti Mario Scerri dan ir-reat baqa' qatt ma gie ppruvat **<u>stante li kien hemm dubju serju jekk il-ferita li kellu l-parte civile kinitx wahda gravi jew le</u>**.

Illi t-tabiba fix-xhieda taghha tghid is-segwenti:

Dr. F. Zarb: U, ghidtilna, li r-raguni ghalfejn li inti ktibtha grievous, kienet, minhabba l-fatt, illi possibbilment, seta` dawn ikunu ta' natura gravi?
Xhud: Naqblu, iva (a fol. 182-183 tal-atti processwali)

...
Dr.F. Zarb: Kien hemm marka, imma jista' jkun, li ma tibqax grievous, hija possibbli wkoll?
Xhud: Naqblu, iva (a fol. 184 tal-atti processwali)

Illi sahansitra fir-relazzjoni tat-tabib Mario Scerri li ezamina lill-parte civile nhar it-22 t' Ottubru 2019 u ghalhekk xi zmien wara l-allegat incident huwa jghid hekk:

Illi din ic-cikkatrici kienet taht ix-xaghar tal-ghajn (eyebrow), kienet twila 0.8 centimetri u wiesgha 0.2 centimetri.(a fol. 99)

Illi din ic-cikkatrici li hija rizultat ta' lacerazzjoni maghmulha minn blunt trauma, tidher from within a talking distance. (a fol. 103)

Illi ghalhekk jekk tali cikkatrici tidher "from within a talking distance" johrog car illi hija difficli ferm sabiex taraha stante li meta wiehed ikun f'"talking distance" ikun vicin ferm ghall-persuna.

Illi di piu`, l-espert Mario Scerri baqa' qatt ma rrelata lill-Ewwel Qorti propju jekk dik l-offiza kinitx gravi jew le u dan il-punt jibqa' mhux trattat fl-istess rapport.

Issa bhalma qalet din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza fl-ismijiet Il-Pulizija vs Joseph Azzopardi deciza fit-30 ta' Lulju 2004:

Il-kwistjoni ta' jekk offiza hix wahda hafifa u ta' importanza zghira, hafifa, gravi jew gravissima hi wahda ta' fatt u ghalhekk rimessa ghall-gudikant tal-fatt (fil-kaz ta' guri, ghalhekk, rimessa f'idejn il-gurati; filkaz odjern rimessa f'idejn il-gudikant ta' l-ewwel grad - il-magistrat - u issa f'idejn l-imhallef sedenti). Ma hix, ghalhekk, kwistjoni li tiddependi necessarjament jew esklussivament fuq 'opinjoni medika'. It-tabib jew tobba jispjegaw x'irriskontraw bhala fatt; u, jekk il-qorti tippermettilhom, jistghu joffru l-opinjoni taghhom dwar, fost affarijiet ohra, kif setghet giet ikkagunata dik l-offiza, jew ma' x'hiex huma kompatibbli s-sintomi li jkunu gew klinikament riskontrati. Ikun jispetta mbaghad ghall-gudikant tal-fatt li, fid-dawl mhux biss ta' dak li jkun xehed it-tabib izda fid- dawl tal-provi kollha, jiddetermina n-natura ta' l-offiza

Illi ssir referenza wkoll għall-kawża fl-ismijiet **<u>Il-Pulizija vs Francis Dingli</u>**, deciża mill-Qorti tal-Appell nhar it-12 ta' Settembru 1996 fejn gie ritenut:

"L-ewwel aggravju tal-appellant hu fis-sens li l-ewwel Qorti skartat id- deposizzjoni u opinjoni tal-espert mediku minnha stess nominat – Dr. Joseph L. Grech – u qaghdet fuq dak li t-tabib tal-Polyclinic – Dr. Anthony Xuereb – ghal dak li jirrigwarda n-natura tal-offiza li garrbet f' wiccha Tracey Burke. Dr. Xuereb ikklasifika l-offiza bhala wahda gravi, mentri Dr. Grech, li ezamina lit-tfajla tlett xhur neqsin jumejn wara l- incident ikklasifikaha bhala offiza hafifa u ta' ebda importanza. L- Artikolu 216(1)(b) tal-Kodici Kriminali jghid li offiza hija gravi jekk iggib mankament jew sfregju f' certi postijiet tal-gisem fosthom fil-wicc tal-offiz. Ma huwiex mehtieg li dana l-mankament jew sfregju ikun permanenti jew li jdum ghal certu numru ta' sighat, granet gimghat jew xhur. Jekk, imbaghad, l-isfregju ikun gravi u permanenti ikun hemm il- figura tal-hekk imsejjha offiza gravissima kontemplata fl-artikolu 218(1)(b). Ghall-finijiet tal-artikolu 216(1)(b) jekk hemmx sfregju jew le hi kwistjoni ta' fatt rimessa ghall-gudikant tal-fatt (f' dan il-kaz il- magistrat) u dan kien perfettament intitolat li jasal ghal konkluzzjoni differenti minn dik li wasal ghaliha l-espert tal-qorti. L-appellant donnu qed jippretendi li biex il-qorti tiddeciedi jekk offiza iggibx sfregju fil-wicc o meno irid jghaddi certu zmien halli wiehed jara l-effetti li thalli l-ferita in kwistjoni fil-wicc. Dan mhux korrett. Kif ga inghad, ghall-finijiet tal-artikolu 216(1)(b) sfregju anke ta' ftit granet, per ezempju sakemm is-suturi jew ponti ikunu ghadhom f' posthom, jammonta ghal offiza gravi, ghalkemm wara li jitnehhew il-ponti u jghaddi iktar zmien il- marka li tibqa' ma tkunx tikkwalifika bhala sfregju. Differenti huwa l- Artikolu 583 tal-Kodici Penali Taljan li jsemmi biss "la deformazione, ovvero lo sfregio permanente del viso" (emfasi ta' din il-Qorti) ghallfinijiet tal-offiza gravissim, filwaqt li ghall-finijiet tal-offiza gravi ma jagheml l-ebda referenza ghall-isfregju jew deformazzjoni la tal-wicc u lanqas tal-partijiet ohra tal-gisem (ara wkoll issentenza tal-Qorti Kriminali tal-hmistax (15) ta' Frar, 1958 fl-ismijiet Il-Pulizija vs Emily Zarb".

Illi minn dawn l-insenjamenti johrog car illi ghalhekk l-Ewwel Qorti ma kinitx obbligata ssegwi dak li rrikonstrat l-ewwel tabiba fil-poliklinika ta' Rahal Gdid meta hija ccertifikat lill-parte civile bhala li qieghed isofri minn feriti li huma gravi. Iktar u iktar meta l-espert tal-Qorti baqa' qatt ma rrelata lill-Qorti jekk il-parte civile

kienx qed isofri minn feriti gravi jew le, il-Qorti setghet iddipartiet mir-ragunar mediku.

Illi jinghad ukoll illi l-Ewwel Qorti kif presedjuta meta taghat is-sentenza ma kinitx komposta mill-istess Magistrat li propju raha u sehma lill-parte civile jiddeponi quddiemu. Dan ghaliex dak iz-zmien il-kawza kienet bdiet quddiem il-Magistrat, illum Imhallef Aaron Bugeja.

Kif intqal fis-sentenza **il-Pulizija vs. Omissis** deciza minn din l-Onorabbli Qorti nhar id-9 ta' Marzu 2021 (Appell Numru 292/2020):

Imbaghad sta ghal gudikant jara jekk jaqbilx ma din il-klassifikazzjoni maghmula mit-tobba u f'kaz li ma jaqbilx maghhom ghandu jaghti ir-ragunijiet tieghu u dan ghaliex l-ligi stess tippermetti li l-gudikant mhux marbut mal-konkluzjonijiet tal-esperti anke dawk nominati minnu.

iii. Il-kontradizzjonijiet fix-xhieda tal-Prosekuzzjoni

Illi jigi sottomess illi minkejja li kien hemm diversi xhieda okulari li ttelghu mill-Prosekuzzjoni sabiex jiddeponu rigward x'gara u x'ma garax **l-uniku zewg xhieda illi indikaw lill-appellant bhala l-persuna li taha d-daqqa in kwistjoni kienu l-parte civile Nathaniel Attard u Estelle Mercieca.**

Illi l-appellant fir-rigward ta' dawn iz-zewg xhieda sejjer jaghmel is-segwenti osservazzjonijiet. Illi minkejja li Estelle Mercieca titkellem dejjem fil-plural meta tirreferi ghal gruppi differenti li kien hemm prezenti dakinhar tal-akkadut gewwa l-bandli u kif ukoll mill-assjem tal-provi jidher car illi l-ebda grupp ma kien jaf il-xulxin, meta tigi sabiex tispjega min taha d-daqqa ta' ras lil Nathaniel Attard hija tuza' isem l-appellant bla tlaqliq.

Estelle Mercieca: Imbaghad x'hin gie Nathaniel qishom fethu biex nghaddu imbaghad bdew ikellmu lil Nathaniel ma nafx x'qalulu u tah daqqa ta' ras hawn.

Magts: Mela min ta' daqqa ta' ras lil min?
Estelle Mercieca: Yarik.

Illi di piu`, mix-xhieda kemm tal-parte civile, kemm ta' Wayne Ciantar u kif ukoll ta' omm il-parte civile Sonia Attard jidher car u tond illi l-parte civile wera rillutanza kbira sabiex jikxef x'gara u x'ma garax. Huwa jixhed illi huwa ma riedx jinvolvi l-Pulizija u sahansitra kien ix-xhud Wayne Ciantar stess illi qal illi meta marru l-poliklinika lill-infermiera ma tawhiex verzjoni veritiera.

Huwa jiddeponi hekk:

*"**ahna gdibna naqra , ghax omm Nathaniel ma riedx jghidilha x'gara**."* a fol. 55

Illi dan huwa fatt ferm interessanti illi l-Ewwel Qorti baqghet qatt ma haditu in konsiderazzjoni, u cioe x'kienet ir-raguni ghaliex il-parte civile ma riedx jghid il-verita` ta' x'gara u x'ma garax? X'kellu x'jahbi huwa? u ghalfejn l-ewwel hsieb ta' ommu minkejja li din ma kinitx fuq il-post kien *"**ghidtlu jaqaw iggieldu jew xi haga jien, qaluli le.**"* (a fo. 80 tal-atti)

<u>Illi jigi sottomess ukoll illi sahanistra l-parte civile iddepona b'mod car illi huwa ma xtaqx illi l-appellant jispicca l-Qorti.</u>

Illi huwa ddepona hekk:

Dr.A. Cachia: Mela l-ewwel haga ha nibdew, inti ghidiltna fl-ahhar li ma xtaqtx tipprocedi bil-Pulizija u hekk, hekk ghitilna hux?
Nathaniel Attard: Iva.Dr. A. Cachia: Ommok ghamlet ir-rapport, fhimtek sew jiena?

Nathaniel Attard: Iva, hi.

Dr.A. Cachia: Fhimtek ukoll sew li inti hadt l-inizjattiva li tibghat xi wave jew li qed tipprova tikkomunika ma dan Yarik Farruiga. Ara nghidlekx sew lill-konversazzoni imbaghad spiccat b'tali mod qisu ma nqala xejn hux hekk?

Nathaniel Attard: Iva

Dr.A. Cachia: Ma nqala xejn bejnietkom, hbieb.

Nathaniel Attard: Hekk spiccat, iva.

Ghalhekk, meta jigi meqjus dan kollu jirrizulta lix-xhieda li qaghdet fuqha l-ewwel Qorti sabiex issib il-htija fl-imputat **MA KIENTX DAQSHEKK KREDIBBLI u dan ghaliex huma bil-bosta l-inkonsistenzi u l-inverosimilitajiet li jezistu fid-depozizzjonijiet.**

Konsegwentement ma tantx jista' jinghad lill-imputazzjonijiet gew pruvati sal-grad rikjest mil-ligi.

iv. Il-mens rea rikjesta li baqghet ma gietx ppruvata

Illi l-Ewwel Onorabbli Qorti ghamlet apprezzament zbaljat tal-provi migjuba quddiemha u dan fl-ewwel lok meta kkonkludiet illi l-appellant kellu l-intenzjoni, anke jekk wahda generika li jikkawza hsara fil-gisem tal-parti civili, u dan peress illi mil-provi prodotti, **minn imkien ma rrizulta illi l-appellant kellu dik l-intenzjoni.**

Illi l-element formali rikjest biex jissistuxxi r-reat ta' offiza volontarja, huwa l-intenzjoni, anke dik generika li tikkawza hsara, anke jekk tkun ta' portata zghira, u cioe sempliciment '*the intent to cause harm*', **pero tali element xorta jrid jirrizulta mill-assjem tal-provi illi l-Qorti jkollha quddiemha. Fl-assenza ta' l-element formali ma jistax ikun hemm responsabbilta' penali.** L-att materjali jrid ikun xorta sar bir-**rieda** u bil-**volonta'**, sabiex tinstab htija kriminali. Fi kliem iehor, il-fatt illi l-ligi taghna f' dan ir-rigward dejjem giet interpretata fis-sens illi titlob biss prova ta' intenzjoni generika, ma jfissirx illi kwalunkwe azzjoni li tkun, la darba tikkawza hsara, hija

awtomatikament prova ta' intenzjoni generika li tikkawza hsara. Hemm bzonn ta' provi li jsostnu dan. Illi konsegwentement sabiex jissustixxi dan ir-reat, irid jigi pruvat mhux biss l-a*ctus reus* u cioe l-fatt li gew ikkawzati *danni* fuq il-persuna, per konsegwenza ta' l-agir tal-persuna akkuzata, izda hemm bzonn li ssir il-prova illi l-akkuzat kellu l-intenzjoni, anke jekk ta' natura generika illi JWEGGA', anke jekk b' mod hafif.

Illi sabiex wiehed jiddetermina dan, anke skond il-gurisprudenza kopjuza tal-Qrati taghna f'dan ir-rigward, wiehed irid bilors jezamina bir-reqqa dak li rrizulta mill-provi, senjatament f' dak li jirrigwardja **n-natura u l-kwalita ta' l-ghemil** tal-persuna li wassal biex jikkawza l-hsara.

Fil-kaz odjern jirrizulta kjarament sahanistra mix-xhieda tal-parte civile lill-appellant qatt ma ried iwegga' lanqas b'mod remot lill-parte civile.

Magts: Kemm gew fuqek?
Nathaniel Attard: Kollha imma mhux gew biex ituni, resqu lejha kollha.
Magts: Resqu lejk kollha
Nathaniel Attard: U wiehed minnhom tani daqqa ta' ras (a fol. 32)

...

Nathaniel Attard: Ghamiltlu wave fuq facebook u bdejna nitkellmu bhal ghidtlu ghala ghamili hekk, ***qalli ma kienetx intenzjonata li jwegghani kif wegghani****. (a fol. 33)*

...

Nathaniel Attard: Le bhal speci kull ma qalli, c-chat ma kienetx twila ta` barra minn hawn, pjuttost qasira imma ***kull ma ried jghidli ma xtaqx iwegghani imma wegghani u ma kienetx intenzjonata li jaghmilli xi haga.*** *(a fol. 34)*

Illi iktar minn ammissjoni fuq l-intenzzjoni tieghu din il-Qorti ma jistax ikollha prova daqshekk cara ai rigward il-mens rea tieghu, dan considerando li dawn il-messaggi inbtghatu kwazi a tempo vergine ta' meta gara l-akkadut;

Illi fil-kawza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Darren Attard**, deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-3 ta' Settembru 2000, l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell spjegat fil-qosor x'inhu ntiz bl-element formali jew *mens rea*

Frankament din il-Qorti ma tara jew tirravviza ebda spropositu legali f'din is-sentenza ta' l-ewwel qorti. Jekk bil-kliem "mens rea" wiehed jifhem – kif necessarjament wiehed ghandu jifhem fil-kuntest tad-dritt penali taghna – l-element formali jew soggettiv tar-reat, l-ewwel qorti kienet semplicement qed tghid l-ovvju, u cioe` li fl-assenza ta' l-element formali ma jkunx hemm responsabbilta penali.

Huwa minnu li f'kazijiet ta' offizi fuq il-persuna mhuwiex mehtieg li l-imputat ikollu l-intenzjoni specifika li jikkaguna l-feriti li effettivament hu jkun ikkaguna, izda huwa mehtieg biss animu nocendi generiku. F'dan il-kaz pero', il-Prosekuzzjoni qatt ma waslet biex tipprova sal-grad rikjest fil-kamp penali l-intenzjoni tal-istess imputat li jwegga' lill-Nathaniel Attard.

Ghalhekk, ma tirrizultax xi intenzjoni negattiva, jew intenzjoni pozittiva indiretta u wisq anqas intenzjoni diretta tal-imputat.

Il-Qorti tal-Appell Kriminali tghallem li "l-*intenzjoni diretta jew intenzjoni pozittiva indiretta tista' tigi desunta mic-cirkostanzi kollha tal- kaz, inkluz mill-mod kif dak li jkun igib ruhhu ... il-kwistjoni tib a' dejjem dik ta' x'kellu verament f'mohhu l-agent ... (Pulizija vs Kevin Sammut (VDG 192/2008) 23.01.2009). "Ghalkemm huwa veru li wiehed irid jiddesumi l-intenzjoni ta' dak li jkun kemm mill-att materjali kif ukoll mic- cirkostanzi antecedenti, konkomitanti u sussegwenti ghall-istess att materjali, l-intenzjoni dejjem tibqa' kwistjoni*

soggettiva - jigifieri x'kellu f'mohhu l-agent (l-akkuzat) fil-mument li ...[sehh]... l-att" (Repubblika ta' Malta vs John Polidano et, 12.12.2007).

Fis-sentenza **<u>Pulizija vs Marco Farrugia, Kevin Galea u Marcel Mizzi</u>** (App. Krim. (inf) 284/2000 PV; 31.05.2001), il-Qorti tal-Appell tghallem li *"huwa necessarju li sabiex ikun hemm dan id-delitt, bhal kull delitt iehor, mhux bizzejjed li jigi pruvat l-element materjali biss, izda l-prosekuzzjoni trid tipprova, lil hin minn kull dubju ragjonevoli, li kien jezisti fl-istess hin li qed isir l-att materjali, l-element tal-mens rea, l-element formali, il-Qorti trid tara jekk in bazi tal-provi li l-ewwel Qorti kellha quddiemha u li apprezzat, setghetx legittimament u ragjonevolment tasal ukoll ghall- konkluzjoni li ... [l-imputati]..., intenzjonalment jew volontarjament ghamlu dak l-att materjali li wassal ghar-reat jew reati in kwistjoni*".

L-Onorabbli Qorti ta' l-Appell spjegat u kkristalizzat il-punt ta' l-importanza ta' l-element intenzjonali, f'kawza fl-ismijiet <u>Il-Puliizja vs Doreen Zammit</u>, deciza fil-15 ta' Gunju, 2001. Il-Qorti filfatt rreteniet illi '*wiehed huwa tenut **<u>dejjem responsabbli ghall-konsegwenzi naturali ta' dak li intenzjonalment u volontarjament jaghmel</u>**. Minn dawn il-fatti jemergi l-element formali ta' dan ir-reat addebitat lill-appellanti. Dan ukoll kien parti mill-apprezzament tal-provi fl-assjem taghhom li sar mill-ewwel Qorti w li din il-Qorti ma ssib ebda skorrettezza fih…'*

Dan ifisser illi la darba mill-assjem tal-provi prodotti jirrizulta car u manifest illi l-imputat ma kellux l-intenzjoni, anqas generika, illi jwettaq ir-reat in dezamina, ossia li jikkawza hsara, anke zghira fuq il-persuna tal-parti leza, allura jsegwi illi huwa qatt ma seta ragonevolment u legalment jinstab hati.

In konkluzzjoni, huwa rilevanti wkoll dak li jissottometti l-Profs Mamo, a rigward ta' kif Qorti ghandha tevalwa l-agir tal-persuna akkuzata, meta dan jikkawza griehi fuq il-vittma:

The principle is that in the crime of bodily harm, a generic intention to injure is sufficient, the offender being answerable for the harm which has actually ensued.

Looking at the classification of offences as made by the Law, it is not difficult to imagine certain circumstances in which, ***HAVING REGARD TO THE MEANS USED BY THE OFFENDER AND HIS MODE OF ACTION one may be certain of his intention to produce one rather than the other of the effects therein mentioned. SHOULD THERE STILL REMAIN A DOUBT AS TO THE GRAVITY OF THE RESULT AIMED AT BY THE OFFENDER, THE PRINCIPLE WILL NATURALLY APPLY- IN DUBIO PRO REO'.***

Ghaldaqstant, l-esponenti appellant umilment jissottometti illi l-Onorabbli l-Ewwel Qorti ghamlet apprezzament zbaljat tal-provi migjuba quddiemha u sussegwentament skorretament sabitu hati tal-imputazzjoni kif dedotta kontra tieghu.

Illi mix-xhieda kollha jirrizulta illi fil-kaz odjern il-Prosekuzzjoni ghandna nuqqasijiet enormi fil-provi tal-prosekuzzjoni liema nuqqasijiet ghandhom jimmilitaw favur l-esponent.

C. Piena Erogata

i. Il-kuncett ta' piena

Illi minghajr pregudizzju ghal dak kollu suespost, l-appellant qieghed jinterponi dan l-appell ukoll mill-piena erogata fil-konfront tieghu mill-Ewwel Onorabbli Qorti. Illi l-esponent umilment jirrileva illi l-piena moghtija hija wahda eccessiva, u cioe' dik ta' sitt (6) xhur prigunerija li b'applikazzjoni tal-artikolu 28A tal-Kodici Kriminali gew sospizi ghal zmien sentejn mid-data tas-sentenza u dan ghar-ragunijiet segwenti li ser jigu anke elaborati fit-trattazzjoni quddiem din l-Onorabbli Qorti;

Illi qabel xejn ghandu jigi kkunsidrat li **l-piena qatt m'ghandha sservi sabiex titpatta l-hsara li tkun iggarbet mill-vittma - jew mill-familjari taghha - kawza tas-sinistru**. Illi f'dan l-isfond ssir riferenza ghas-sentenza **<u>Il-Pulizija vs Francis Mamo</u>**:

Fil-verita l-iskop tal-piena muhiex wiehed ta' tpattija. Huwa ben stabbilit li l-piena m'ghandhiex isservi bhala xi forma ta' vendikazzjoni tas-socjeta` fil-konfront tal-hati. Il-piena ghandha diversi skopijiet. Wiehed minnhom huwa sabiex jigi ripristinat it-tessut socjali li jkun gie mcarrat bil-ghemil kriminali ta' dak li jkun. Taht dan l-aspett jassumu importanza, fost affarijiet ohra, kemm ir-rizarciment tad-dannu da parti tal-hati kif ukoll ir-riforma tal-istess hati.

Skop iehor tal-piena huwa dak li tigi protetta s-socjeta`. Dan l-iskop jitwettaq kemm billi fil-kaz ta' persuni li b'ghemilhom juru li huma ta' minaccja ghas-socjeta` dawn jinzammu inkarcerati u ghalhekk barra mic-cirkolazzjoni, kif ukoll billi, fil-kaz ta' reati gravi, is-sentenza tibghat messagg car li jservi ta' deterrent generali. Il-Qrati ta' gustizzja kriminali dejjem iridu jippruvaw isibu l-bilanc gust bejn dawn u diversi skopijiet ohra tal-piena.

Illi huwa propju ghalhekk illi ghal kull reat il-Ligi ma tistipulax piena fissa imma tistipula minimu u massimu; jispetta lill-Qorti biex fid-diskrezzjoni taghha, u entro dawk il-parametri, teroga dik il-piena permezz ta' liema, skond ic-cirkostanzi ta' kull kaz, tipprova ssib dak il-bilanc gust bejn d-diversi skopijiet li ghandhom jintlahqu......

Illi huwa car li l-imputat mhux persuna ta' kondotta vjolenti jew li ghandu bzonn ta' xi tip ta' riforma fil- karattru tieghu; dan pero ma jfissirx necessarjament li huwa m'ghandux jinghata piena karcerarja jekk hija din il-piena li tohloq dak il-bilanc gust bejn id-diversi skopijiet li jridu jintlahqu permezz taghha, inkluz dak li tibghat messagg car li jservi ta' deterrent.

Illi fil-kaz in ezami l-imputat m'ghandux l-iskuza ta' l-inesperjenza jew il-blugha taz-zghozija; huwa ragel adult u ta' certa esperjenza li pero ghazel li jinjora dak li din l-esperjenza bil-fors kienet ghallmitu;...

Illi fis-sentenza fl-ismijiet **<u>Il-Pulizija vs Anton Vassallo</u>** **deciza mill-**Onor Imhallef David Scicluna nhar id-9 ta' Jannar, 2013 intqal hekk:

"Il-piena ghandha diversi skopijiet. Wiehed minnhom huwa sabiex jigi ripristinat it-tessut socjali li jkun gie mcarrat bil-ghemil kriminali ta' dak li jkun. Taht dan l-aspett jassumu importanza, fost affarijiet ohra, kemm ir-rizarciment tad-dannu da parti tal-hati kif ukoll

irriforma tal-istess hati. Skop iehor tal-piena huwa dak li tigi protetta s-socjeta`. Dan l-iskop jitwettaq kemm billi fil-kaz ta' persuni li b'ghemilhom juru li huma ta' minaccja ghas-socjeta` dawn jinzammu inkarcerati u ghalhekk barra mic-cirkolazzjoni, kif ukoll billi, fil- kaz ta' reati gravi, is-sentenza tibghat messagg car li jservi ta' deterrent generali. Il-Qrati ta' gustizzja kriminali dejjem iridu jippruvaw isibu l-bilanc gust bejn dawn u diversi skopijiet ohra tal-piena."

12. Din il-Qorti hi tal-fehma li fil-kaz in ezami jidher illi lappellant/l-appellat qieghed fit-triq it-tajba u qieghed jaghmel l-isforzi mehtiega biex izomm in lineja mar-responsabbiltajiet tieghu. Is-socjeta` ghalhekk ma tistax tigi protetta bl-inkarcerazzjoni tieghu izda billi, bl-ghajnuna ta' ufficjal tal-probation, ikompli jirresponsabbilizza ruhu, u dan anke billi jaghmel il-pagamenti opportuni lill-vittmi tieghu kif ukoll billi jrodd xi haga lis-socjeta` permezz ta' servizz fil-komunita`. Ghalhekk huwa l-kaz illi, minbarra ordni ta' kumpens, l-appellant/l-appellat accettanti, jitqieghed taht ordni ta' probation u servizz sabiex ikun hemm ammont ta' supervizjoni minn ufficjal tal-probation filwaqt illi l-hati, permezz tal-hidma tieghu, ikun qieghed irodd lis-socjeta` offiza dak is-sodisfazzjon li hija tippretendi li ghandu jkollha minhabba l-agir kriminuz tieghu.

Illi inoltre fil-kawza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Massimo Abela** deciza mill-Imhallef Edwina Grima nhar it-28 ta' Frar tas-sena 2018 intqal hekk:

Illi bosta drabi l-Qrati sahqu fuq il-bzonn ta' piena li ghandha tkun mezz riformattiv, a skapitu tal-mezz deterrent fil-piena. Fil-fatt, fost diversi decizjonijiet, fis-sentenza Il-Pulizija vs. Stephen Spiteri moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-tnejn u ghoxrin (22) ta' Settembru tas-sena elfejn u tlieta (2003), il-Qorti qalet illi:

Konsiderata l-piena bhala mezz ta' riforma tal-imputat fl-interess tieghu u tas-socjeta', izjed u izjed din il-piena karceraja tidher inadatta. Infatti, permezz taghha, tifel ta'kondotta sa issa tajba, u li diga', bil-fatti, wera'; soghba tar-reat li ghamel, ser jinxtehet ghal soggorn ma' nies li fil-maggjoranza taghhom huma delinkwenti recidivi multipli. B'hekk minflok jigi riformat, hemm il-possibilta' illi huwa jiehu lezzjonijiet fid-delinkwenza ... tara illi huwa opportun illi inehhi l- impressjoni illi l- iskop tal-ligi kriminali u tal-piena huwa biss illi jkun ta' deterrent biex jghallem lil dak li jkun illi 'crime does not pay'. Huwa certament kuncett illi ghamel zmien u kien il-kuncett predominanti, pero llum il-kuncett m'huwiex aktar ta' piena retributtiva,

imma ta' sistema restorattiva, fejn anke jekk hu possibbli u safejn hu possibbli, u tenut kont anki tac-cirkostanzi kollha tal-kaz, kif ukoll tal-precedenti kriminali tal-imputat, isir tentattiv biex mhux biss issir rikonciljazzjoni bejn l-agent tad-delitt u l-vittma li tkun sofriet danni u anke sofferenzi ohrajn, imma anki illi jkun hemm possibilita' illi dak li jkun jigi informat u jikkonvinci ruhu illi ghandu jsegwi t-triq it-tajba.

Illi imbaghad fis-sentenza taghha **<u>Il-Pulizija vs Maurice Agius</u>**, il-Qorti tal-Appell Kriminali ezaminat *in funditus* meta qorti ghandha timponi sentenza ta' prigunerija sospiza:

Fis-sentenza taghha tat-23 ta' Settembru 1994 fl-ismijiet ***Il-Pulizija v. Anthony Wood*** *din il-Qorti (kif illum presjeduta) kienet spjegat kif Qorti ta' Gustizzja Kriminali ghandha taffronta l-kwistjoni jekk ghandhiex timponi o meno sentenza ta' prigunerija sospiza, u dan kemm fuq l-iskorta tal-gurisprudenza tal-qrati Inglizi u tal-ligi Ingliza kif kienet dak iz-zmien u precedentement, kif ukoll fuq l-iskorta ta' gurisprudenza lokali. Huwa car, anke fid-dawl tas-subartikolu (2) tal-Artikolu 28A, li l-ewwel haga li qorti trid tiddecidi hi jekk il-kaz jimmeritax piena ta' prigunerija, b'mod li jigu eskluzi (jekk kienu talvolta applikabbli u mhux aprioristikament eskluzi mill-ligi stess) mizuri bhal ordinijiet maghmula taht l-Att dwar il-Probation jew multa. Jekk jigi stabbilit, tenut kont tac-cirkostanzi kollha, li l-kaz kien jimmerita prigunerija, il-gudikant irid jghaddi ghat-tieni stadju, u cioe` biex jiddetermina t-tul ta' tali prigunerija. Hawn ukoll il-gudikant ma jridx joqghod ihares lejn is-subartikolu (1) tal-Artikolu 28A u jipprova jara kif ibaxxi l-piena biex igibha ma teccedix is-sentejn. Il-piena ta' prigunerija trid tkun dik il-piena li oggettivament taghmel ghall-kaz, indipendentement minn jekk tkunx tista' tigi sospiza o meno. Huwa biss jekk il-piena hekk oggettivament stabbilita ma tkunx ta' aktar minn sentejn prigunerija li l-gudikant jghaddi ghat-tielet stadju, u cioe` biex jikkonsidra jekk ghandux jissospendi o meno tali piena (ghal periodu ta' mhux anqas minn sena u mhux izjed minn erba' snin). Huwa evidenti li l-ewwel haga li trid issir f'dana t-tielet istadju hi li wiehed jara jekk hemmx xi ostakolu statutorju ghal tali sospensjoni (bhalma huma l-paragrafi (a), (b) u (c) tas-subartikolu (7), gja` msemmi, tal-Artikolu 28A, jew bhalma wiehed isib fl-Artikoli 337A u 22(9) tal-Kapitoli 9 u 101 rispettivament); jekk ma hemmx tali ostakoli, allura, u allura biss, tqum il-kwistjoni ta' jekk il-piena ta' prigunerija ghandhiex tigi sospiza u, jekk*

ghandha tigi sospiza, x'ghandu jkun il-periodu operattiv taghha (cioe` ghal kemm zmien tibqa' hekk sospiza fuq ras il-hati).

Huwa minnu li, kif jispjega l-Professur David Thomas fil-ktieb tieghu ***Principles of Sentencing*** *"[the] difficulty that arises at this point is that if the first two stages have been followed correctly, all factors which are relevant to the sentence should have been taken into account already. The sentencer must either give double weight to some factors for which he has previously made allowance in calculating the length of the sentence, or search for some new factors which will justify suspension although they are not relevant to the other issues which the sentencer has already considered." Din il-Qorti, fis-sentenza taghha aktar il-fuq imsemmija (ta'* ***Anthony Wood****) hadet linja aktar prammatika milli forsi teoretika jew akkademika u, fuq l-iskorta ta' sentenzi precedenti, stabbiliet li s-sentenza sospiza, oltre li ghandha tkun applikata bhala eccezzjoni u mhux bhala regola, ghandha tinghata f'kaz ta' xi cirkostanza partikolari li minhabba fiha l-qorti thoss li ma jkunx opportun li tapplika l- piena "normali" preskritta mill-ligi ta' prigunerija b'effett immedjat. Fi kliem iehor, hemm bzonn li jkun hemm cirkostanza (jew cirkostanzi) specjali (mhux neccessarjament, pero`, cirkostanzi specjali u straordinarji bhalma jissemmew fl-Artikolu 21 tal-Kap. 9) li jaghmlu l-eccezzjoni (is-sospensjoni tal-piena ta' prigunerija) aktar indikata ghar-retta amministrazzjoni tal-gustizzja mir-regola (il-piena karcerarja b'effett immedjat).*

9. *Naturalment huwa mpossibbli li wiehed jiddetermina aprioristikament x'inhi jew x'tista' tkun tali cirkostanza (jew cirkostanzi), jew li jipprova jiddefiniha. Il-buon sens, pero`, jissuggerixxi diversi cirkustanzi, u kriterji ohra, li ghandhom jitqieghdu fil-kfief tal-mizien: il-gravita` tar-reat, il-mod kif ikun twettaq, l-impatt fuq is-socjeta`, il-hsara rizultanti, jekk wiehed ghamilx tajjeb ghal dik il-hsara, il- koperazzjoni u l-ghajnuna li wiehed ikun ta lill-pulizija fil-kors tal-investigazzjoni, l-ammissjoni bikrija (b'mod li l-istat ma jinkorrix f'aktar spejjez), l-impatt tas-sospensjoni jew tan-nuqqas ta' sospensjoni kemm fuq il-persuna misjuba hatja kif ukoll fuq is-socjeta`, jekk il-persuna misjuba hatja hix perikoluza u/jew x'indikazzjonijiet hemm li hija tista' terga' tikkommetti reat iehor (simili jew ta' xorta ohra), u hafna u hafna cirkostanzi ohra. Jinghad ukoll li, filwaqt li gudikant, fil-ghoti tal-piena (u dan mhux biss fil-kaz ta' jekk sentenza ta' prigunerija ghandhiex tigi sospiza o meno) ghandu jiehu kont tal-impatt tar-reat fuq is-socjeta` u tar-reazzjoni tas-socjeta` ghal dak it-tip ta' reat (tali reazzjoni hija r-rifless ta' dak l-impatt), il-gudikant mhux qieghed hemm biex jissodisfa l-ghajta*

ta' dawk li, ma' kull sentenza, tarahom jiktbu fil- gazzetti jew f'xi blog fuq l-internet biex jikkritikaw kollox u bl-addocc ghax minghalihom li saru issa esperti anke fil-ligi u fil-mod kif is-sentenzi ghandhom jigu decizi. Kif qal Lord Justice Lawton fil-kawza ***R v. Sargeant*** *:*
"Society, through the courts, must show its abhorrence of particular types of crime, and the only way in which the courts can show this is by the sentences they pass. The courts do not have to reflect public opinion. On the other hand they must not disregard it. Perhaps the main duty of the court is to lead public opinion."
Illi inoltre l-esponent jaghmel referenza ghall-ktieb bl-isem ta' *Principles of Sentencing* (Heinemann, London, 1979), ta' David Thomas, fejn intqal illi:

"The probation order is clearly the most important individualized measure available to a sentence. It is not limited to any one group of offenders; as the discussion in chapter one illustrates, probation is used to deal with recidivists of mature age as well as the young and those of good character" (p.236)

Illi inoltre', qieghda ssir referenza ghad-decizjoni tal-Qorti tal-Magistrati (Malta), ta' nhar l-erbgha u ghoxrin (24) ta' Marzu, 2014, fil-kawza bl-ismijiet **Il-Pulizija v. Stephen Urry,** f'liema decizjoni l-Qorti tenniet:

F'dan il-kaz, din il-Qorti mhix konvinta li jekk l-imputat jerga jigi kundannat ghal piena karcerarja ohra fuq reati li huwa ammetta ghalihom u li sehhew aktar minn sitt snin wara li gew kommessi, sejjer ikun qieghed imur ghall-ahjar f'hajtu. […]

Wara li qieset bir-reqqa dak kollu mistqarr aktar il-fuq, bhall-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kaz Hatherly, din il-Qorti lesta li tiehu r-riskju u li minflok terga tikkundanna lill-imputat ghal piena ohra ta' prigunerija, bi hsiebha li tqeghdu taht ordni ta' probation bl-obbligu li l-imputat jigi segwit barra l-konfini tal-Facilita Korrettiva ta' Kordin, fejn donnu ma kien tghallem xejn […].

Fis-sentenza mogħtija riċentement mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar it-22 t'Ottubru 2019 fl-ismijiet **<u>'Il-Pulizija vs Mohamed BERKOUK, Maalem ABDERRAHMANE, Lazhari ZAMOUCHE'</u>** ġie kkunsidrat li:

*'6. Peress li dan huwa appell limitat biss għall-piena inflitta, din il- Qorti trid tistħarreġ jekk il- Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għas-sentenza tagħha billi tanalizza jekk il- piena inflitta minn dik il-Qorti kienetx taqa' fil-parametri legali, jekk kienetx żbaljata fil-prinċipju, jew jekk kienetx manifestament eċċessiva. Kif ġie mistqarr mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) fil-kawża fl-ismijiet **<u>The Republic of Malta vs. Kandemir Meryem Nilgum and Kucuk Melek</u>** deċiża nhar il-25 t'Awissu 2005 :*

It is clear that the first Court took into account all the mitigating as well as the aggravating circumstances of the case, and therefore the punishment awarded is neither wrong in principle nor manifestly excessive, even when taking into account the second and third grounds of appeal of appellant Melek. As is stated in Blackstone's Criminal Practice 2004 (supra):

"The phrase 'wrong in principle or manifestly excessive' has traditionally been accepted as encapsulating the Court of Appeal's general approach. It conveys the idea that the Court of Appeal will not interfere merely because the Crown Court sentence is above that which their lordships as individuals would have imposed. The appellant must be able to show that the way he was dealt with was outside the broad range of penalties or other dispositions appropriate to the case. Thus in Nuttall (1908) 1 Cr App R 180, Channell J said, 'This court will...be reluctant to interfere with sentences which do not seem to it to be wrong in principle, though they may appear heavy to individual judges' (emphasis added). Similarly, in Gumbs (1926) 19 Cr App R 74, Lord Hewart CJ stated: '...that this court never interferes with the discretion of the court below merely on the ground that this court might have passed a somewhat different sentence; for this court to revise a sentence there must be some error in principle." Both Channell J in Nuttall and Lord Hewart CJ in Gumbs use the phrase 'wrong in principle'. In more recent cases too numerous to mention, the Court of Appeal has used (either additionally or alternatively to 'wrong in principle') words to the effect that the sentence was 'excessive' or 'manifestly excessive'. This does not, however, cast any doubt on Channell J's dictum that a

sentence will not be reduced merely because it was on the severe side – an appeal will succeed only if the sentence was excessive in the sense of being outside the appropriate range for the offence and offender in question, as opposed to being merely more than the Court of Appeal itself would have passed."2

This is also the position that has been consistently taken by this Court, both in its superior as well as in its inferior jurisdiction.

7. Fi ftit kliem, jispetta lill-Qorti tal-Maġistrati li tiddeċiedi fuq il-fatti tal-każ, fuq jekk l-imputat ikunx hati jew le, u jekk hati, x'piena ghandha tinghatalu. Jekk il-Qorti tal-Maġistrati ma tkunx hadet xi żball fl-analiżi tal-provi jew tal-Liġi, allura s-sentenza taghha tibqa' torbot u din il- Qorti ma tistax taqbad u tbiddilha jew thassarha jekk ma jkunx hemm raġuni valida ghaliex. Jekk pero l-Qorti tal- Maġistrati tkun hadet xi żball, imbaghad din il-Qorti ghandha d- dmir li dak l- iżball tirranġah.

8. Din il-Qorti trid tanalizza wkoll jekk il-Qorti tal-Maġistrati applikatx piena li kienet ***manifestament eċċessiva*** *meta wiehed jiehu kont ukoll tal-aspetti retributtivi u preventivi tas- sentenza emessa minnha. Kif intqal aktar il-fuq fl-appell* ***Kandemir*** *u li ġie wkoll imbaghad ribadit fl-appell superjuri* ***Ir-Repubblika ta' Malta vs. Marco Zarb****, deċiża nhar il-15 ta' Diċembru 2005, din il-Qorti bhala Qorti ta' appell ma tiddisturbax is-sentenza moghtija mill-Qorti tal-ewwel istanza sempliċiment ghaliex kienet tippreskrivi piena li kienet ghola minn dik li din il-Qorti kif komposta kienet kieku taghti kieku kienet hi li qeghda teroga l-piena. Biex l-appell jirnexxi, kien mehtieġ li l-appellant juri li l-piena moghtija mill- Qorti tal-Maġistrati kienet tohroġ barra mill-parametri tal-piena jew miżuri applikabbli ghall-każ. Din il-Qorti ma tinterferix ma pieni li ma jkunux jidhru li huma żbaljati fil-prinċipju, ghalkemm ikunu jidhru li huma pieni horox ghal xi Ġudikanti. Biex piena moghtija minn Qorti tal-Ewwel Istanza tkun tista' tiġi mibdula jrid jiġi pruvat li kien hemm xi żball fil-prinċipju meta ġiet emanata dik il-piena.*

9 Il-ġustifikazzjoni tal-piena fl-eżerċizzju tad-Dritt Penali modern hija pernjata fuq tliet prinċipji kardinali u tiffoka fuq tliet effetti prinċipali, jiġifieri l-effett :

(a)Retributtiv;

(b)Preventiv; u

(c) Riedukattiv jew rijabilitattiv tal-piena

*L-**aspett retributtiv** tal-piena huwa, skont il-ġurista Francesco Carnelutti, dak li jservi biex jirristabbilixxi is-sitwazzjoni morali soċjali ghal kif kienet qabel ma sehhet il-hsara lis-soċjeta bil- kommissjoni tar-reat. U s-soċjeta teżiġi li l-hati jaghmel tajjeb ghall- azzjoni vjolattiva tad-dritt penali kommessa minnu u li tkun kisret il-paċi u trankwillita' taghha.*

*L-**aspett preventiv** tal-piena huwa dak li jrid jassigura li l-piena tkun strument li bih, grazzi ghal biża li s-sanzjoni li tkun tista' tinghata tohloq f'mohh is-soċjeta, b'mod li dak li jkun jerġa jahsibha darbtejn qabel ma jikkommetti reat. Fi kliem iehor, minhabba l-biża li tehel il-piena, persuna tiġi mġeghela tixtarr sew il-konsegwenzi t'eghmilha **qabel** ma twettaq l-att kriminuż.*

L-aspett preventiv ghalhekk huwa dupliċi : wiehed ta' natura ġenerali u l-iehor ta' natura speċjali. L-effett preventiv ġenerali huwa dak li bis-sahha tal-liġi penali li tistabbilixxi l-piena, is- soċjeta tiġi kemm jista' jkun imrażna milli tikkommetti reati minhabba l- biża li tinkorri fil-piena jekk tinstab hatja. Aktar ma dik il-piena tiġi applikata fil-prattika, aktar dak l-effett preventiv ġenerali jkun lahaq il-mira tieghu. L-aspett preventiv speċjali huwa dak li japplika ghall-hati innifsu, li jkun esperjenza fuqu personali l-effetti tal-piena, b'mod li darb'ohra jerġa jahsibha sew qabel ma jaghżel li jikser il-Liġi. Jekk is-soċjeta titlef din il-biża mill-piena minhabba li l-Liġi penali tibda' titnaqqar fil-kwalita jew kwantita tal-piena jew inkella minhabba li l-pieni ma jiġux applikati bir-rigorosita dovuta ghall-fattispecie tal-każ, allura ma jkun hemm xejn li jġieghel lill- membri tas-soċjeta milli jiddeżistu ghax jekk jiddelinkwu minghajr konsegwenza jew b'konsegwenza żghira, isir konvenjenti ghall- membri fi hdan soċjeta li jiddelinkwu. Dan iwassal ghal proliferazzjoni ta' delinkwenza b'konsegwenzi nefasti ghall- interessi tal-kollettivita'. Is- soċjeta allura tehtieġ li l-piena jkollha aspett preventiv li jkun effettiv u effikaċi mehtieġ ghall- eżistenza paċifika taghha stess. Altrimenti, il-kollass.

*Finalment hemm l-**aspett riedukattiv** u **rijabilitattiv** tal-piena, li tikkonċentra mhux daqstant fuq l-aspett tal-htija speċifika tal-hati u li ghaliha tkun immirata l-azzjoni repressiva tal-piena, daqskemm fuq l-aspett ta' trattament terapewtiku individwali, immirat lejn ir-rijabilitazzjoni tal-hati. Dan l-aspett rijabilitattiv huwa kruċjali ghas-soċjeta in kwantu jghin lill-hati jghaddi minn proċess ta' riforma tieghu innifsu biex jghinu jinqata' mir-raġunijiet u l- kundizzjonijiet li jkunu wasluh biex jiddelinkwi, billi jaghraf iqum fuq saqajh, jibni hajtu mill- ġdid u ma jibqax aktar ta' theddida ghas- soċjeta bhal meta kien fil-mument meta jkun iddelinkwa.*

F'dan il-kuntest il-piena ghandu jkollha effetti riedukattivi u korrezzjonali fuq il-hati. Biex dan l- ghan jintlahaq, il-hati ghandu jsib dawk l-istrutturi mahsuba mill-Istat biex ikun jista' jwettaq dan il-perkors rijabilittativ u jiġi mghejjun itejjeb l-imġieba tieghu b'mod li ghalhekk ikun jista' jerġa jiġi reintegrat fis-soċjeta, billi jiġi riedukat, imheġġeġ jiżviluppa t-talenti u l-abbiltajiet tieghu, inkoraġġit jahdem biex ikollu biex jerġa jibni hajtu u jghix diċenti, ma jkollux ghalfejn jiddelinkwi u jkollu wkoll minn fejn jaghmel tajjeb ghad-danni li jkun ikkawża b'eghmilu. F'dan is-sens allura l- Carnelutti jtenni li l-piena hija distinta mill-kastig, ghalkemm ghandha effikaċja repressiva.'

ii. Id-Deposizzjoni tal-Parte Civile

Illi jiġi sottomess ukoll illi sahanistra l-parte civile iddepona b'mod car illi huwa ma xtaqx illi l-appellant jinghata xi piena jew sahansitra illi jispicca l-Qorti.

Illi huwa ddepona hekk:

Dr.A. Cachia: Mela l-ewwel haga ha nibdew, inti ghidiltna fl-ahhar li ma xtaqtx tipprocedi bil-Pulizija u hekk, hekk ghitilna hux?
Nathaniel Attard: Iva.Dr. A. Cachia: Ommok ghamlet ir-rapport, fhimtek sew jiena?
Nathaniel Attard: Iva, hi.

Dr.A. Cachia: Fhimtek ukoll sew li inti hadt l-inizjattiva li tibghat xi wave jew li qed tipprova tikkomunika ma dan Yarik Farruiga. Ara nghidlekx sew lill-konversazzoni imbaghad spiccat b'tali mod qisu ma nqala xejn hux hekk?
Nathaniel Attard: Iva
Dr.A. Cachia: Ma nqala xejn bejnietkom, hbieb.
Nathaniel Attard: Hekk spiccat, iva.

Illi sfortunatament minkejja lill-Ewwel Qorti hadet bosta konsiderazzjonijiet meta giet biex teroga l-piena, hija naqset milli tqis dan u cioe ix-xewqa ezatt tal-parte civile minn dawn il-proceduri u r-riluttanza qawwija li huwa kellu sabiex jitla' l-Qorti.

iii. Il-Fedina Penali kwazi netta tal-appellant

Illi fil-kaz odjern, l-Ewwel Onorabbli Qorti ma jidhirx li taghat importanza ghall-fatt illi l-appellant odjern ghandu fedina penali kwazi netta u li huwa xellef difru mal-ligi darba wahda biss fl-2011 meta kien ghadu minuri u li ghalhekk kienet il-Qorti stess li dakinhar taghtu canfira u twiddiba kif jidher fil-fedina penali tieghu.

F'dan l-istadju l-appellant jaghmel referenza ghal diversi sentenzi fejn anke persuni li kienu recidivi, **mhux bhal appellant**, wkoll inghataw opportunita ohra, permezz ta' piena ridotta, sempliciment peress illi ma baqghux fit-triq li kienu fiha qabel u cioe' fil-perjodu meta sehhew ir-reati li taghhom gew akkuzati.

Fis-sentenza fl-ismijiet ta' **Il-Pulizija vs Charlot Aquilina**, deciza mil-Onorabbli Qorti tal-Magistrati fis-sebgha (7) ta' Novembru, tas-sena elfejn u tmienja (2008) il-Qorti sahqet fuq il-bzonn, illi persuna **ghandha tinghata cans iehor fil-hajja taghha**, la darba turi car illi hemm ir-rieda ta' bidla:

'Ghal finijiet ta' piena il-Qorti kkunsidrat bir-reqqa kollha dovuta is-Social Inquiry Report esebit a fol. 104 et sequitur tal-process minn fejn jirrizulta li l-imputat kellu trobbija instabbli, ***li huwa kellu problema serja ta' abbuz mid-droga... u li huwa ilu ma jabbuza mid-droga b'mod kontinwu ghal dawn l-ahhar erba' snin****…* ***li tul dawn l-ahhar erba' snin kienu qed isiru urine sample tests lill-imputat u dawn dejjem irrizultaw fin-negattiv****… Il-Qorti wara li kkunsidrat dan kollu jidrilha li ghalkemm mill-fedina penali tal-imputat jirrizulta li huwa inghata opportunitajiet rega' qabad it-triq il-hazina ghaliex kien ghadu jabbuza mid-droga, irrizulta wkoll li dawn l-incidenti jirrisalu ghal qabel is-sena 2003, u cioe' ghal qabel ma l-imputat beda u ttermina b'success il-programm residenzjali,* ***u ghalhekk l-imputat ghandu jinghata l-ahhar opportunita' sabiex jirriforma ruhu u jaqbad definittivament it-triq it-tajba specjalment meta wiehed jikkunsidra li llum il-gurnata l-imputat*** *oltre li ttermina b'success il-programm residenzjali* ***ghandu xoghol stabbli u anki hajja familjari wkoll pjuttost stabbli.'***

Fis-sentenza, **<u>Il-Pulizija vs Ritmar Hatherly u Justin Farrugia</u>**, deciza mill-Qorti ta' l-Appell fid-9 ta' Ottubru, 2008, il-Qorti, filwaqt li ghamlet referenza ghal xi kazijiet ohra qalet hekk:

'Issa, ghalkemm huwa veru li qorti ghandha dejjem toqghod attenta li ma tizvalutax il-mizuri mhux karcerarji a disposizzjoni taghha b'applikazzjoni taghhom bl-addocc u minghajr ma tiehu kont xieraq tal-antecedenti penali ta' dak li jkun, mill-banda l-ohra s-semplici fatt li persuna tkun precedentement inghatat *probation* jew *conditional discharge* ma jfissirx necessarjament li ma tkunx tista', jew li m'ghandhiex, fil-kazijiet li jikkwalifikaw terga' tinghata *probation* jew *conditional discharge* jew tigi applikata fil-konfront taghha xi mizura ohra taht il-Kap. 446. F'dan ir-rigward din il-Qorti taghmel referenza ghal dak li nghad fis-sentenza taghha tat-18 ta' Jannar 2001 fl-ismijiet <u>Il-Pulizija v. George Farrugia</u>: "*Issa, huwa veru li l-appellat ghandu fedina penali li ftit din il-Qorti rat bhalha. Bizzejjed jinghad li dina l-fedina penali tiehu xejn anqas minn 42 faccata. L-appellat illum ghandu erbghin sena, u f'dawn l-erbghin sena huwa kellu xejn anqas minn 77 kundanna mill-Qrati ta' Gustizzja Kriminali. Kien hemm xi okkazzjonijiet fis-snin sebghin u*

fil-bidu tassnin disghin meta l-qrati applikaw fil-konfront tieghu sia l- Artikolu 5 kif ukoll l-Artikolu 9 tal-Kap. 152; il-bqija talkundanni, pero`, jinvolvu multi u habs…"Apparti li din il-Qorti ma tistax taqbel ma' l-Avukat Generali fejn dan jghid li s-sitwazzjoni ta' l-appellat hija "irriversibbli" – fil-fehma tal-Qorti hija l-mewt biss li ggib stat jew sitwazzjoni ta' irriversibilita` assoluta – anqas ma tista' din il-Qorti tikkondividi l-fehma ta' l-Avukat Generali li Ordni ta' Probation hu indikat biss ghal "first offenders" zghazagh. ***Anke fil-kaz ta' persuna ta' eta` mhux zghira u li forsi hu recidiv, tista' titfacca fil-hajja ta' dik il-persuna a window of opportunity li permezz taghha jkun jista' jinkiser ic-ciklu ta' kundanni u ta' prigunerija.'***

Fl-isfond ta' dan kollu, jerga jigi umilment sottomess illi la darba anke persuna recidiva, b' diversi kundanni precedenti, tinghata opportunita ohra, u dan bil-ghan ahhari li ma tigiex imposta piena karcerarja, l-istess ghandu jkun fil-kaz ta' l-appellant li sahansitra ghandu kondotta netta. Jidher illi l-Ewwel Qorti skartat dan il-fatt b'mod komplet, u ibbazat il-piena mposta BISS fuq il-fatt illi r-reat huwa ta' natura serja peress illi konness ma' traffikar ta' persuni.

Illi bir-rispett jigi sottomess illi l-effett deterrenti tal-kamp penali li hadet in konsiderazzjoni l-Ewwel Qorti huwa wiehed esagerat u dan meta wiehed iqis illi llum il-gurnata huma bil-bosta l-insenjamenti mill-Qorti tal-Appell Kriminali dwar l-importanza li l-piena ghandna tkun mezz riformattiv, a skapitu tal-mezz deterrent fil-piena.

Ghalhekk il-piena ta' sitt (6) xhur prigunerija sospiza ghal sentejn kemm fil-kwalita taghha, u sussidjarjament u minghajr pregudizzju, fil-kwantita, ma tohloqx bilanc bejn l-aspett retributtiv u dak riformattiv, tant accenat u accettat, fil-kuncett ta' gustizzja kriminali fiz-zminijiet ta' llum.

D. Spejjez Peritali

Illi l-Prosekuzzjoni talbet ukoll illi f'kaz ta' htija minbarra li tinflingi l-pieni stabbiliti mill-Ligi, tordna lill-imsemmija persuna sabiex thallas l-ispejjez li ghandhom x'jaqsmu mal-hatra tal-esperti, jekk ikun il-kaz, kif provdut fl-Artikolu 533 tal-Kap 9 tal-ligijiet ta' Malta.

Illi l-ligi fl-Artikolu 533 tal-Kap 9 tiddisponi s-segwenti:

533.(1) Meta l-kawza ssir mill-Pulizija ex officio, il-qorti ghandha meta taghti s-sentenza jew f'kull ordni iehor wara, tikkundanna l-hati jew il-hatjin, ilkoll flimkien in solidum jew kull wiehed ghalih, ghall-hlas, lir-registratur, tal-ispejjez kollha jew ta'parti mill-ispejjez li jkollhom x'jaqsmu mal-hatra ta' esperti jew periti fil-proceduri, inkluzi dawk tal-esperti li jkunu gew mahtura fl-istadju tal-process verbal tal-inkjesta, f'dak iz-zmien u f'dak l-ammont bhal ma jkun gie stabbilit fis-sentenza jew fl-ordni.

Jibda biex jinghad illi f'dan il-kaz jirrizulta car lill-kawza ma tmexxietx mill-Pulizija *ex officio* izda meta omm il-vittma marret taghmel rapport mal-Pulizija. Illi hija tixhed fuq dan ukoll u dan jirrizulta mid-deposizzjoni taghha.

Ghaldaqstant u dejjem minghajr pregudizzju, l-appellanta lanqas ma seta' jigi kkundant l-ispejjez peritali ghaliex il-ligi titkellem car f'dan ir-rigward.

F'dan is-sens hija ukoll l-gurisprudenza nostrana dwar din id-dispozizzjoni.

Il- Qorti tal-Appell Kriminali (Inferjuri) fil-kawza **Pulizija vs. Joseph Abdilla** deciza fit-28 ta' Jannar 2008, sahqet:

Pero' f' dan il-kaz, peress kif jirrizulta mill-kwerela tal-Avukat Tufigno ghan-nom ta' Josephine Bartolo (fols. 2 u3), il-kawza ma tmexxietx mill-Pulizija ex officio, jidher li f' dan l-aggravju l-appellant ghandu ragun u li m' ghandux jigi kundannat ghall-ispejjez tal-perizja ghax l-ligi titkellem car f' dar-rigward.

L-istess irriteniet l-istess Qorti fil-kawza **<u>Pulizija vs. Josephine Bartolo et</u>**. moghtija fit-2 ta' Lulju 2008:

F'dan il-kaz jirrizulta li l-kawza ma tmexxietx mill-Pulizija ex officio izda permezz ta' kwerela ta' l-Avukat Dottor Gianfranco Gauci f'isem Joseph u Emanuela konjugi Abdilla (ara kwerela a fol. 2 tal-process). Ghalhekk f'dan l-aggravju l-appellanti ghandhom ragun u ma kellhomx jigu kkundannati ghall-ispejjez peritali ghax il-ligi titkellem car f'dar-rigward.

Ghalhekk ghar-ragunijiet suesposti jirrizulta li din l-Onorabbli Qorti lanqas m'ghandha tilqa' din it-talba tal-Prosekuzzjoni.

Semghet lill-partijiet jitrattaw il-kaz u dan fis-seduta tal-15 ta' Frar 2022 fejn il-partijiet qablu li din il-Qorti ghandha taghti sentenza dwar l-ewwel aggravju dwar in-nullita.

Ikkunsidrat;

Il-Qorti ezaminat l-atti ai fini tal-aggravju tan-nullita u dan ghaliex l-ewwel Qorti ma kienitx hi li semghet il-provi meta giet biex tiddecidi l-kawza u dan ghaliex il-Magistrat quddiem min xehdu x-xhieda gie elevat ghall-Imhallef waqt l-andament ta' dawn il-proceduri. Jirrizulta minn ezami ta' l-atti li l-appellant tressaq il-Qorti nhar is-17 ta' Marzu, 2019 quddiem l-allura Magistrat Dr. Aaron Bugeja. In segwitu, nhar il-11 ta' April 2019 instemghu diversi xhieda kif indikat fil-verbal quddiem l-allura Magistrat Dr. Aaron Bugeja. Kien biss nhar l-24 ta' Gunju 2019 li in effetti l-kawza bdiet tinstema quddiem l-istess Qorti diversament preseduta u cioe quddiem il-Magistrat Dr. Nadine Lia fejn bdew jinstemghu xhieda ohra kif indikat fil-verbali sussegwenti. Imkien ma hemm imnizzel li d-difiza xtaqet li l-Qorti tibda mill-gdid bis-smiegh tal-kawza u ghalhekk jirrizulta li x-xhieda li kienu iddeponew quddiem l-allura Magistrat illum Imhallef Aaron Bugeja ma regghux xehdu quddiem il-Magistrat Dr. Nadine Lia.

Il-Qorti rat is-sentenza moghtija minn din il-Qorti diversament preseduta u cioe mill-Onorevoli Prim Imhallef emeritus Dr. Vincent Degaetano moghtija fl-ismijiet **il-Pulizija vs Joseph Bartolo** nhar id-9 ta' Settembru 1999 fejn stqarr li x-xhieda ghandhom fl-ewwel lok jinstemghu viva voce u dan sabiex il-gudikant ikun jista' jghamel valutazzjoni tieghu skond il-provi billi jghamel l-ezami tax-xhieda in linea mal-artikolu 637, 638 u 639 tal-Kodici Kriminali. Izda f'dak il-kaz, il-Magistrat li ppronunzja s-sentenza ma kien sema' l-ebda provi izda l-provi kienu gew kompilati KOLLHA quddiem l-istess Qorti diversament preseduta. F'din il-kawza li kien hemm biss xhieda li lahqu xehdu u cioe l-ispettur Sarah Zerafa li ser tixhed fuq dak li irrizulta lilha mill-investigazzjoni mizmuma minnha, l-allegat vittma Nathaniel Attard, Estella Mercieca, Liam Desira u Wayne Desira. Pero fis-seduti sussegwenti nstemghu numru ta' xhieda ohra tant li l-process gie terminat fl-20 ta' Novembru 2021, sena u tmien xhur wara s-smiegh tal-ewwel seduta. Fl-ebda hin ma l-avukat difensur tul dan iz-zmien kollu ma talab li x-xhieda li nstemghu quddiem l-ewwel Qorti presjeduta mill-allura Magistrat Dr. Aaron Bugeja jergghu jixhdu. Minn ezami tal-verbali jidher illi verament l-appellant ma giex mitlub sabiex jissana l-Atti tal-kawza wara l-bidla tal-Magistrat, pero' lanqas ma oggezzjona li l-kawza titkompla quddiem il-Magistrat il-gdid u hallew kollox ghaddej biex imbaghad ghamlu l-aggravju bhal dan fl-appell. Il-Qorti ma jidhriliex illi dana ghandha tippermettih.

Din il-Qorti ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza moghtija minn din il-Qorti diversament preseduta nhar it-3 ta' Ottubru 2003 fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spt. Keith Arnaud) Vs Omissis Naeim Shady Mohamed Abd-El-Hady** fejn kien hemm sitwazzjoni simili ghal din prezenti fejn dik il-Qorti kienet cahdet l-aggravju tan-nullita u stqarret li minkejja li l-imputat ma giex mitlub jissana l-Atti, huwa xorta wahda ssottometta ruhu ghall-gudizzju tal-Magistrat il-gdid minghajr reklam u dan ghalhekk fisser li kien qed jaghti l-fiducja tieghu f'dan il-Magistrat gdid li kien qieghed implicitament jaghti l-kunsens tieghu sabiex il-proceduri jibqghu ghaddejjin, f'dak il-kaz hekk sar.

Ghal tmintax il-xahar shah minn wara l-bidla tal-Magistrat, id-difiza u l-appellant ma ghamlu xejn, izda dehru quddiem il-Qorti, ghamlu kontro ezamijiet tax-xhieda l-ohra li nstemghu minghajr reklam. Qabel ma l-kawza giet deciza, fid-differiment ta' qabel u cioe nhar is-6 ta' Lulju 2021, kien deher l-appellant u l-avukat tieghu u kienu prezenti meta l-Qorti halliet il-kawza ghas-sentenza u ma ghamlu xejn salv li ttrattaw il-kaz. Fl-ebda hin ma talbu li l-atti kellhom jigu sanati jew li kienu qed joggezzjonaw li certu xhieda ma xehdux quddiem il-Magistrat li kienet ser taghti s-sentenza. Jekk dana kien xi nuqqas taghhom u wara kellhom xi ripensament, zgur illi m'ghandhom jikrejaw l-ebda vantagg minn dan in-nuqqas.

L-appellant kellu z-zmien kollu sabiex jirrikorri ghall-Qorti, jitlob illi jitlob lill-Qorti illi tisma l-provi kollha li kienu gia mismugha quddiemha, izda ma ghamel xejn minn dan u halla kollox ghaddej. Din il-Qorti jidhrilha illi ma jistax issa f'dan l-istadju thalli lill-appellant jecepixxi n-nullita tas-sentenza peress illi kien hu stess illi halla l-kawza tasal ghas-sentenza minghajr ma ghamel l-icken osservazzjoni lill-Magistrat illi kien sejjer jiddecidiha. Ma kienx hemm sorprizi bil-mod kif mexxiet it-tieni Magistrat, l-appellant kellu l-opportunita illi jqajjem kull osservazzjoni li jrid u kien jaf illi l-kawza kienet ser tithalla ghas-sentenza peress illi kien prezenti meta l-Qorti ddikjarat hekk. Terga u tghid, id-differiment ghas-sentenza ma kienx xi wiehed qasir izda kien hemm diversi xhur fejn anke hawn l-appellant seta' kieku ried jaghmel kull osservazzjoni sabiex jigbed l-attenzjoni tal-Qorti ghal dak illi deherlu illi kien xi nuqqas, izda ma ghamel xejn u halla lill-Ewwel Qorti tipprocedi bil-prolazzjoni tas-sentenza. Jigi rilevat li l-kawza giet differita ghas-sentenza nhar is-6 ta' Lulju 2021 wara li l-Qorti semghet it-trattazzjoni tal-partijiet u s-sentenza finali nghatat nhar it-30 ta' Novembru 2021.

Din il-Qorti m'ghandha l-ebda diffikulta tiddikjara illi bis-silenzju tieghu ghal xhur shah, b'diversi differimenti l-appellant implicitament ta l-kunsens tieghu li jissana l-Atti wara l-bidla tal-Magistrat u b'hekk ezenta lill-Qorti mill-bzonn illi terga tisma l-provi mill-gdid.

Fuq dan ix-xenarju, l-Qorti pprocediet ghas-sentenza b'mod legali u l-appellant ma jistax issa jqajjem aggravju ta' nullita.

Din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza moghtija nhar l-1 ta' Novmebru 2013 fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spt. Angelo Gafa`) Vs Ludgardo sive Richard Attard** u dan stante li taqbel mar-ragunament hemm imsemmi fejn din il-Qorti diversament preseduta sahqet li hemm differenza bejn bdil fil-Maġistrat f'kawżi fejn (i) ma jkunux qed jiġu rreġistrati x-xhieda u hemm kwistjoni amministrattiva biss, (ii) bdil f'kawżi fejn ix-xhieda ma tkunx qed tiġi irreġistrata u hemm punti fattwali[4] u (iii) kawżi fejn ix-xhieda tkun ġiet reġistrata kollha.[5]

Huwa f'kawżi li jaqgħu taħt it-tieni kategorija biss li l-Qorti laqgħet talba għat-taħsir tas-sentenza minħabba li l-Qorti ma jkollhiex għad-dispożizzjoni tagħha xhieda reġistrata ta' dak li jkunu ddiponew xhieda li nstemgħu minn maġistrat ieħor. Huwa tassew li l-appellant irrefera għal ġurisprudenza dwar dan il-punt. Iżda ma jfissirx li l-ġurisprudenza tista' tibqa' ankrata fuq il-passat speċjalment meta llum hawn apparat li jista' jagħti x-xenarju ta' x'ġara waqt proċess b'mod mill-aktar ċar.

Ghalhekk il-Qorti qieghda tiddisponi mill-ewwel aggravju ta' l-appellant u tordna l-kontinwazzjoni tal-kawza biex jigu trattati l-aggravji l-ohra tal-appellant.

(ft) Consuelo-Pilar Scerri Herrera
Imhallef

Vera kopja

Nadia Ciappara
Deputat Registratur

---

[4] Ara ż-żewġ sentenzi Il-Pulizija versus Paul Borg et tal-21 ta' Mejju 2013 (Qorti talAppell Kriminali).
[5] Il-Pulizija vs Emanuel Debrincat 30 ta' Marzu 2013